

Maximální deficit rozpočtu 3% z HDP je ekonomická sebevražda

Praha, 22. 12. 2012, 08:00

Jedno z nejhorších konvergenčních kritérií je udržení deficitu státního rozpočtu pod 3% z hrubého domácího produktu (HDP). Toto pravidlo má několik velmi negativních dopadů na ekonomiky zemí, které jej chtějí nebo musejí dodržovat.

Fixní nastavení max. deficitu 3% z HDP nutí, resp. bude nutit státy provádět v době krizí razantní škrty, které vedou k dalšímu prohlubování krize (dochází ke snižování spotřeby vlády díky rostoucím transferům domácnostem – růstem dávek v nezaměstnanosti anebo výpadkem příjmové stránky rozpočtu – nižší výběr spotřebních a přímých daní). Naopak v době ekonomické konjunktury neexistuje v rámci politického řízení státu motivace dosáhnout nižšího než 3% deficitu státního rozpočtu a stát se pak zadlužuje, i když vůbec nemusí. Dlouhodobě pak dochází k růstu zadlužení státu, s rostoucím celkovým dluhem dochází ke zvýšení úroků, za něž si stát půjčuje peníze. Ve státním rozpočtu pak tvoří významnou část platba pouhých úroků ze státního dluhu, nikoli jeho jistiny. Ekonomický bankrot pak není možné vyloučit.

Hlavní příčinou jsou politické cíle, které nejsou v souladu s ekonomickými cíli. Toto tvrzení dokázaly všechny české vlády v prvním desetiletí tohoto století: vždy politický, neboli sobecký přístup převládá nad ekonomickým. Dokázalo se na státních zakázkách prohodit díky korupci stovky miliard, nedokázala se provést ani jedna klíčová reforma (především pak důchodová, sociální a daňová). Ekonomická současnost byla vždy upřednostněna nad ekonomickou budoucností, což vede bohužel jen k zadlužování a ekonomickému pokulhávání.

Evropská unie kromě zpřísnění podmínek dodržování konvergenčních kritérií by měla začít uvažovat v širších souvislostech. Jeden recept, který pomůže zemím v ekonomické a měnové stabilitě a zastavení zadlužování, spočívá ve změně kritéria omezující maximální výši deficitu státního rozpočtu, a to aby nečinilo 3% z HDP, ale aby se maximální výše deficitu/přebytku státního rozpočtu vázala na procentuální reálný růst HDP. Jak? Např.:

Deficit státního rozpočtu na HDP [%] = (odhadovaný) růst HDP [%] – 3

Při reálném růstu HDP 3% by musel být státní rozpočet vyrovnaný, při růstu HDP nad 3% by byl v přebytku, při růstu pod 3% by byl v deficitu. Přičemž hranice 3% je hodnota, o níž lze vést diskuzi a je ji možné stanovit na základě politické dohody. Technicky je ovšem obtížné toto pravidlo realizovat, neboť v době sestavování státního rozpočtu neznáme růst HDP, natož jeho reálnou podobu. Přesto je možné v modifikované podobě využít tento princip, neboť již dnes vláda při sestavování rozpočtu vychází z makroekonomických odhadů, které jsou v podstatě dostačujícími veličinami pro využití v daném vzorci.

Tento přístup pomůže ekonomice jako vestavený ekonomický stabilizátor, neboť v době ekonomické konjunktury tlumí státní výdaje, které vytěsňují soukromé investice, a naopak v ekonomické krizi umožňuje zvýšit výdaje, které nebudou potlačovat ekonomický růst, ale naopak jej oživí, neboť ekonomika v depresi nevyužívá plně všechny své zdroje a fiskální stimuly ji pomáhají oživit. V dlouhodobém horizontu by všechny deficity měly být pokryty přebytky tak, aby se stát nezadlužoval.

Toto jednoduché řešení, jak stabilizovat ekonomiku a přispět tak k zastavení zadlužování státu však politiky zřejmě nikdy nenapadlo proč? Protože by jim zabránilo zavádět pastelkovné, 13. důchody a zvyšovat jiné „sociální“ dávky, kterými si kupují voliče těsně před volbami. Na druhou stranu by takové pravidlo možná donutilo politiky hledat úspory (alespoň) ve volebních letech, právě pro tyto nesmyslné dávky, přičemž by muselo být dodrženo výše uvedené kritérium – nazval bych ho kritérium ekonomické a měnové stability.

Ing. Jiří Rotschedl

